

Universul Literar

Anul XLV Nr. 25

16 Iunie 1929

5 Lei

ECATERINA TEODOROIU

C t i t o r i i

ECATERINA TEODOROIU

de Maior N. KIRIȚESCU

Războiul pentru întregirea neamului a fost fresca sufletului românesc, pe care s'au proiectat deopotrivă măreția actelor de eroism și aureola însângera-tă a sacrificiilor.

Ultima fază din epopeea noastră națională a fost ilustrată cu pilde de oameni și fafete, cari vor fi obârșii de legende pentru România de mâine.

Una dintre cele mai luminoase legende va fi fără îndoială aceea intitulată... „Eroina dela Jiu”.

Deși evenimentele fac parte încă din istoria contemporană, totuși legenda s'a cretat de pe acum.

Virtutea și bărbăția acestei minunate fecioare n'au mai așteptat sentința istoriei. Fle au trecut direct în domeniul miraculos al supra naturalului și admirația generațiilor s'a transformat în cult.

Și aceasta, pentru că Ecaterina Teodoroiu n'a fost numai un oștean al idealului național, ci și un simbol.

Poporul român a luat parte la război cu toate izvoarele sale de viață: bătrâni, copii, bărbați, femei... Fecioara dela Jiu a adus ofranda ființei sale, în numele femeii române, care tot timpul veacurilor a știut să-și împletească suferința de nevoile neamului său.

Prin sacrificiul ei, armata română a căpătat alături de gloria armelor, apologia imolațiunii. Ca și la Rovine, unde împotriva puhoiului năvălitor au luptat „raul și ramul” la Jiu, s'au războit frațul și basmul.

Ecaterina Teodoroiu a fost Ileana Cosânzeana cu spadă.

În comuna Vlădeni, la poalele Carpaților olteni, a văzut lumina zilei Cătălina Teodoroiu.

Cu acest nume de baladă a venit pe lume fiica lui Vasile Teodoroiu, veteran al războiului pentru independență, pion al unei alte generații liberatorii.

Mai târziu Cătălina s'a schimbat în Ecaterina. Poate că în preajma larmei de război, ce se apropia de frunțile munților neguroși, cu ecouri de epopee, melodia de caval a numelui de baladă, s'a transformat în aprigă melopee de trambiță.

Fata crește în atmosfera curat românească a Olteniei. Părințele său îi povestesc minuni din războiul dela Grivița și Plevna. Seara, când se duce la culcare, Cătălina vede înaintea sa fantome însângerate, aude strigăte de luptă.

După ce învață clasele primare se duce

la București, unde-și continuă studiile la liceu.

Cetatea, zidurilor o înăbușe. Glasul Jiului nu se mai aude, crestele încornate ale munților nu se mai văd.

În preajma războiului se organizează legiunile de cercetași. Ecaterina Teodoroiu se înscrie printre primele formațiuni și desfășoară o activitate plină de ardoare și vrednicie, atrăgând asupra sa înalta atenție a Majestății Sale Regina Maria și a Alteței Sale Regale Principele Nicolae.

Aripile războiului o fac să se întorcă acasă, chemată de un brusc sentiment de alarmă și nevoie de apărare. Acolo în satul ei, de unde se vede hotarul țării, trăesc doi părinți bătrâni, patru frați, care au plecat toți în armată și e leagănul copilăriei, al amintirilor despre Harap Alb și Peneș Curcanul.

Cercetașa aleargă ca pasărea la cuib.

Dușmanul a înfrânt cu tăvăniucul de oțel bariera piepturilor fragede, implementă în munți și năpădește Valea Jiului. Strigăte de proază coboară pe luncă, femei și copii fug înapoi la căruțele. Ostașii sânt colo sus, bătându-se neomește, unul cu o sută.

O coloană inamică se apropie de orașul Târgu-Jiu. E zi de toamnă. Melancolia anotimpului se adaogă la tristețea soartei.

Inamicul înaintează metodic, cu pașii siguri ai victoriei, prin rana spintecată, chiar în pieptul Olteniei.

Nu sânt soldați? Dar români sânt! Și printr-o mândră revoltă, cuprinși de o caldă seta de răzbunare, plășii olteni, aleargă să alunge vrăjmașul. Ecaterina Teodoroiu ia pușca din perete și aleargă, dând strigăte de victorie. Țăranii, bărbați și femei se galvanizează la vederea fecioarei, iluminată de chemarea divină și cu furci, coase, flinte și ciomege se reped în fața vrăjmașului.

— La pod! La pod! strigă fecioara — Arhanghel. Peste câte-va clipe ceata cuprinde capul de pod. Cu strigăte, cu pocnete și cu blesteme, vrăjmașul este întâmpinat, clătinat și apoi pus pe fugă de o mână de femei și copii.

Fecioara dela Jiu săvârșise prima minune.

După patru zile, simțind prea puternic în sufletul și ființa sa strigătul datoriei, își părăsește casa, părinții și satul și aleargă să lupte, la început cu darurile ei femești de bunătate și ali-

nare, alipindu-se pe lângă un spital rănii.

Peregrinând cu tovarășii pe care-i bea și-i îmbărbăta, împropățându-le țele și sufletele, cade în mijlocul lupte cu inamicul, unde este luată prizonieră și dusă spre Bumbesti.

Noaptea, în lagăr scoate revolverul și avea în sân, impușcă santinela și luă. Altă santinela trage după dânsa. Glonte o atinge în picior, dar n'o oprește. Chiar în noaptea aceea, cu sânge curgând din rană, ajunge la regiment.

După ce se vindecă cere să fie luată în rândul ostașilor obicinuiți, să facă parte din apărătorii realității țării.

Scarta ei se leagă de aci înainte aceea a nemuritorilor.

Din prima noapte ia loc în primele avantposturi. Noaptea se lasă greu pe frunțile îngândurate. Fecioara prinde crunt prin beznă. Cercul de fier al tunericului o sufoacă. Ar vrea să apuce bolta de piniță de cărtiță, pe care gurile de plumb o zădesc în jurul. Ar vrea să sfredelească cu ochii beznălele nopții. Sângele îi pocnește în vi și mâna îi e încă înțelestată pe armă în zori.

Chiar a treia zi după ce se înrolează în regiment, compania din care face parte, este trimisă să baricadeze drumul, în calea năvălitorului.

Înainte de a ajunge la țintă, inamicul se arată pe neașteptate. Situația e pierdută pentru companie, care abia vusese timp să se oprească. Dușmanul, sigur de sine, se dispensează de orice altă formă de luptă și cere predarea.

Doi ofițeri germani vin să ia războiul. Ecaterina Teodoroiu le ese înaltă. Le răspunde afirmativ și înainte ca gâmfatul sol al dușmanului, să a timp să-și rotească ochii spre prășoară, Ecaterina Teodoroiu îi debară pe amândoi cu câte un glonț de armă. În câteva clipe zăpăceala prinde pe versar. Ofițerii și ostașii români se folosesc și scapă.

A doua minune...

De aci începe zi la zi să se scrie va aprigă și însângerată a epopeei parte în fiecare lupta cu unitatea până când într-o zi un obuz îi slăbește ambele picioare, lângă Făliași.

Este evacuată la spital la Iași. Aici recunoscută de Majestatea Sa Regina Maria, care o răsplătește, în numele

tatei și al țării, cu gradul de sublocotenent.

Se vede că și cu energia care ar fi trebuit unui număr întreg de eroi se întorcea iarăși pe front.

Aici desfășoară o activitate uimitoare. Nu se mulțumește numai a aștepta aceluia în fața căroră instinctul său de război să-i dea prilejul a săvârși o faptă de eroism, dar muncește zi și noapte, făcând instrucția pe front, în școlile de instrucție, luând parte la toate conferințele și aplicațiunile noilor metode de luptă.

În timpul refacerii, dăruiește toată sărbătorește și odihna ei bolnavilor de tifos malaric, împotriva cărora lupta cu mare înfrângere, ca și împotriva dușmanului celuilalt: de pe creste...

Între cu regimentul pe front, pe Dealul Secului.

În ziua de 22 August 1917 inamicul a atacat asupra frontului ocupat de plutonul, unde comanda sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu.

Lupta e dărză. Inamicul se apropie.

Ecaterina Teodoroiu ese din șant, însoțită, subțire și mândră, ca o spadă, își descoperă fruntea, fie pentru a-și răzărbi ostașii, fie pentru salutul răzărbit al celei mari, pe care o simțea că avea și un glonț de mitralieră o înșurubă în pământul, care prin buza fierbinte plâpânde de iarbă, își săruta scuturător adormită.

Ultima minune!

Maior N. KIRIȚESCU

adevarate

frate, te voi răzbuna eu...

Eroina Ecaterina Teodoroiu a avut doi frați, pe câmpul de luptă. După aflișurile sale, doi au fost uciși pe front, rămânând ca cel de-al treilea frate, care făcea parte din regimentul 18 Gorj, luptând în apropiere, se duce să-l vadă chiar pe câmpul de luptă.

După ce îl vede și stă de vorbă câteva minute, își ia rămas bun și voeste să plece. În acel moment un obuz îl lovește pe loc.

Se întoarce, sărută fruntea morții și jură:

— Frate, te voi răzbuna eu.

— Este se petrece în ziua de 31 Octombrie 1916.

Pe ziua de 21 se prezintă Comandantului și cere să fie înrolată voluntar și să se aprobe.

țigări și alimente...

Între timp în refacere și văzând lipsurile

și suferințele soldaților se duce la Iași și în ziua de 6 Februarie 1917 se prezintă Majestății Sale Regina Maria, cerând ajutoare pentru îmbunătățirea traiului soldaților din regimentul său.

Căpătă alimente și țigări și se întoarce la regiment cu ele, împărțindu-le personal soldaților.

tot echipamentul...

În marșul pe care l-a executat pentru reîntrirea pe front cu regimentul, în ziua de 4 August, avea asupra sa: armă, ranită, 160 cartușe și 5 grenade.

hrană pentru... nemți

În ziua de 17 August este întâlnită de d-l general Anastasiu Alexe, mergând pe șosea, cu tunica plină de noroi și descheiată la gât, cu un sac cu merinde bine umplut. Crezând că-și făcuse proviziuni de hrană, în văderca zilelor de luptă, Ecaterina Teodoroiu, îi răspunde cu zâmbetul viii:

— Am hrană în sac, dar nu pentru mine, ci pentru nemți!

Sacul cu merinde era plin cu cartușe.

răzbunați-mă!

În momentul când a fost răpusă de glonțul de mitralieră, primit în frunte, cade strigând:

— Înainte! Răzbunați-mă!

pildă vie...

Prin ordinul de zi, din 24 August 1917 purtarea eroinei este comemorată prin fraze minunate de către comandantul regimentului 43/59 inf. colonelul Pomponiu.

„...Acea care în vitejia-i comunicativă, a murit în clipa când se descoperă, spre a-și îndruma ostașii vorbindu-le: „Înainte băeți, nu vă lăsați, sânteti cu mine”, are drept în clipa aceasta la cinstirea vecinică a tuturor românilor.

Pentru dragostea-i de țară, pentru simțu-i rar al datoriei, pentru energia și avântul cu care și-a împlinit, ceea ce socotea misiune, până la jertfa supremă, o eitez cu ordin de zi pe regiment, dându-i ca pildă tuturor ostașilor”.

decorațiunile

A avut următoarele distincțiuni:

- 1) Medalia „Virtutea Militară” de război în anul 1917.
- 2) Medalia „Virtutea cercetășească” de aur în 1917.

3) Gradul de sublocotenent onorific, cu solda plătită din Caseta Palatului Regal.

NOTE BIOGRAFICE

— Ecaterina Teodoroiu s'a născut în comuna Vlădeni, județul Gorj la 16 Ianuarie 1894.

— În 1913 se înscrie ca cercetășă în prima asociație a cercetășilor români.

— La decretarea mobilizării, în August 1916, se oferă ca infirmieră pentru îngrijirea răniților din Târgu-Jiu.

— În ziua de 14 Octombrie 1916 ia parte la lupta dela Podul Jiului, ca cercetășă, în mijlocul populației civile, pe care o îmbărbătează, izbutind să scape orașul de ocuparea inamicului.

— La 18 Octombrie, cade prizonieră, cu o unitate din regimentul Gorj. Reușește să evadeze peste noapte și se înapoiază la corp. Cu acest prilej e rănită la picior.

— În ziua de 6 Noembrie 1916 e rănită de un obuz la ambele picioare și cavată în spital la Iași.

— La 23 Ianuarie 1917, după esirea din spital, pleacă la reg. 43/59 infanterie și este repartizată la compania 7.

— În ziua de 4 August 1917 executa marșul pe jos, cu regimentul, având asupra sa întreg echipamentul, reșița, cartușe și hrana.

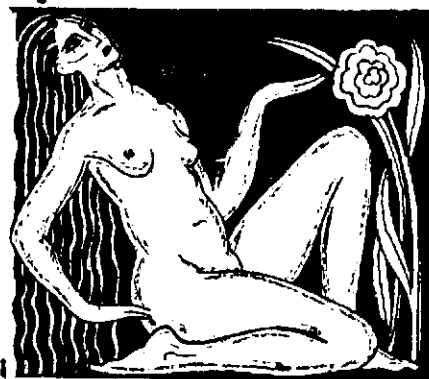
— În ziua de 20 August 1917 intră cu unitatea pe front.

— În ziua de 22 August 1917 moare în fruntea plutonului.

— În ziua de 23 August 1917 a fost înmormântată în Valea Zabăveiorului, cu onoruri și citată prin ordin de zi.

— În ziua de 4 Iunie 1921 osemintele eroinei au fost deshumate și duse cu mare pompă la Tg.-Jiu, unde au fost depuse în cavoul din fața primăriei în ziua de 9 Iunie același an.

Maior N. KIRIȚESCU

P O E Z I E

AL. T. STAMATIAD

CASTELUL

Castelul e pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme...
 Bătut de ploi, bătut mereu de vânt. In curtea solitară,
 Imensă, cărările-s pierdute, tăcerea e stelară.
 Un martor al vremilor de-apusă fericire, geme
 Singur : lacul. In el se oglindește tăcută luna,
 O floare de argint ea pare în lumea asta moartă.
 Povestea ei ? — poemă cu trist sfârșit, mahnită-și poartă
 Clipele. Pe visători — amicii ei de totdeauna —
 Pe ei să-i întrebați de vreți să știți povestea ei întreagă.
 Cărările-s pierdute, pierdute, tăcerea e stelară,
 Pantofi micuți, surâsuri de cristal, în curtea solitară
 Nu veți mai întâlni, doar luna rătăcind ca o pribeagă.

Un martor al vremilor de-apusă fericire geme...
 Castelul ? — pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme.

CÂNTEC BUIMAC

Mai stărui ca un junghiu dușman în piept
 Și mult aș vrea să te sugrum în mine
 Dar gândurile-mi toate 's pentru tine
 Și te adun în noapte, și te-aștept.

Cînd licăriri de ură carnea-mi sapă,
 Și cugetul mă 'ndeamnă să te spulber,

Acelaș dor cu repezimi de fulger,
 Încearcă'n van în suflet să te 'ncapă.

Și nu te pierd ei stăvilită 'n gânduri
 În nopți când visul iară te 'ntîrzie,
 Mă iscodești din necuprins mai vie
 Și te destrami în lacrimi și în rînduri.

VICTOR GEORGE DUMITRESCU

PĂPUȘA

Păpușa stă gătită pentru bal : ,
 Și-a pus o rochie îndantelată,
 La piept o floare mare 'mbujorată,
 Pe umeri s'a învăluit c'un șal.

De cînd așteaptă dânsa nemișcată
 Fugit'au zilele de carnaval,
 E vară și un soare triumfal
 Selipește la făptura ei uitată...

Dar înceștată 'n clipa de-altădată
 Nu vede lumea 'n jurul ei schimbată
 Nici raza nouă care o lovește...

Nu simte trupu-i cum se prăfuieste
 Cî cum strig eu la visul meu sbura
 Așa ea cheamă pe-un copil plecat...

ALEXANDRINA GRĂCIUN FOSTINI

MOTIVE

POPULARE

Cînd ne sărutam pe buze,
 S'auzea foșnet de frunze ;
 Cînd ne sărutam pe ochi,
 Tremura cucul în plochi.

Frunză verde și-o alună !
 Cîntă cucu'n plopi, la lună,
 Puii, tainic, și-i adună,
 Pentru o dragoste nebună.

Frunză verde, busuioc !
 Vai! de om fără de noroc,
 Din hîrtop în alt hîrtop.
 N'o urnește, mort, din loc.

ARTUR ENAȘESCU

D O R

Au înspumat cireșii iar,
 Și ceru-i ochi de blondă.
 Se schimbă vremea'n calendar
 Ca rîsul de Giocondă.

Și rătăcit un fulg, un nor
 Se scaldă în topaze,
 Imbrățișînd în el un dor
 Ce 'am trimis pe raze.

Aștept să vie cineva,
 De unde-o fi să vie
 Ca să mă cheme undeva,
 În noaptea argintie.

GEORGE VANĂTOR

DOMNU IANCU

de AL. VĂITOIANU

Domnu Iancu era om chipeș. Nalt și slăvân. Dar neai era ceva: era ovreiu, în cum se spune pe obiceiul locului răs.

Când am aflat amănuntul acesta, grozav m'am minunat. Așa, iaca, Doamne arăna, ca era să zice: cruce de român! Săpă vorba moldovenește ca Dumbrava și ca mine. Asta, pe vremea înălțării ce povestesc, adică acum patruzeci și mai bine de ani, nu se pomenea prin meleagurile Moldovei. Dar el, și ieri!

Măz lămurit numai când mi s'a spus Domnu Iancu doar cu numele orașului, încolo născut, crescut, la țară, între români.

În ziua zilei o datora Jupăneșii Haia și jupân Naftulea, omul de casă al lui Conu Neculai Ghiciușcă, proprietarul casei. Nu'l mai spun numele pentru că urmașii lui Conu Neculai trăiesc și stau în Iași, is oameni de ispravă și peate să le fie cu supărare.

Toată lumea de prin partea locului, și în casa Ghiciușcă. Numele lui era altul, dar nici pe acesta nu'l spun. Nu folosește la nimic.

Lucru de seamă: nimeni nu știa să-l fi văzut vreodată pe Conu Neculai, fără deosebire lui în mână. Așa i zicea el, bunicul, dar era cogeamitea vâna de bou. Nu se despărțea de dânsa, ferească Dumbrava. Și la masă și la biserică, oamenii veneau că și când se culca, „biciușca” și avea locul ei sub pernă.

Asta n'ar fi fost, însă, până la atâtea, când el și biciușca cea, cam ca degetul de grosă și tare ca o coardă de oțel, își făcea des pricină pe spinările oamenilor și pe semne în bătae de joc, când îi ardea Conu Neculai avea o vorbă a lui: „Nu să'i măsur eu oleacă spinarea cu biciușca asta”.

Ghiciușcă! Măiculiță Doamne! Pe mine nu se bulbuca dunga vână și când alegea a doua oară, pe locul unde vâna se huciseau, și țâșnea sângele. Într'aceea i-au zis oamenii Ghiciușcă.

Conu Neculai nu s'a supărat. Din poartă: asta i sporea faima și, mai abilit, îl făcea lui să stăpânească țărnoii. Și rămas numele așa. Acuma nici nu știu să i zică altfel: Conu Neculai Ghiciușcă. Și în acte și la Tribunal, tot ea. Domnul Cutare zis Ghiciușcă.

Vă doilea, după Conu Neculai, pe moșie era jupân Naftulea.

Pe unele venise și cum se pripășise jupân Naftulea prin partea locului, asta și ști. Și avea loquinta la rateșul care unde ocupa, pe orânduiala boerului, de o dată odăi. Acolo se chiamă că dormea numai, când nu dormea în altă parte, dar locul lui era sus la Curte, la țară, ori în sufragerie, ori în cearșă, ori pe câmp cu boerul, adică în oraș boerului, pentru că nimic nu se mișca de la locul lui Conu Neculai, fără ca jupân Naftulea să nu și fi spus cuvânt.

Pe unde trecerea asta a lui jupân Naftulea la boer, iaca n'oi putea jura, dar pe vorba că jupăneasa Haia, trebuia să știe ceva.

Știau oamenii că jupăneasa Haia, pe frumoasă de pica. Naltă și bine leasă. Când mergea, se legăna din solduri și biciușcă și cât era de voinică, abia se pământul când pășea. O carne de fi lunea printre degete și unde să și sălta mâna ca o minge. De

tare nu dădeai, par'că nici n'avea os, iar pielita ca laptele, de dogoreala soarelui de vară, se împurpura ca o foaie de trandafir. Gura, pe drept, cam mare și buzele cărnoase, dar roșii și fragede ca un miez de vișină coaptă și când râdea, dinții mărunței și ascuțiți, luminau, în roșul buzelor desfăcute, ca un șirag de mărgăritare albe. Purta, de obicei, cămașa desfăcută tare de i se desvelau umerii rotunzi și săniile albi ca două boțuri de caș dulce. Și, nu știu cum, aducea ca mereu capul spre un umăr, par'că să și-l mângâie singură cu obrazul ca și cum i-ar fi fost ei drag de ea. Și atunci, de aplecare capului, i se arcuiau în sus sprâncenile lungi și subțiri, de sub care licăreau albaștri, ochii ca două vioarele într'un răzor de zăpadă proaspăt ninsă. Și așa cătare aveau ochii ceia, de par'că le mângâiau frumos și blând.

Mă rog, stăna de piatră să fi fost! Adevărat că așa trebuie să fi fost jupăneasa Haia. Când am cunoscut-o eu, nu mai era tânără și, pasă-mi-te, se îngărășase cam peste măsură, depe obiceiul ovreicilor dar ochii tot frumoși, dinții tot strălucitori și carnea tot albă îi erau, iar obiceiul ei să și mângâie umărul gol cu obrazul, și l păstrase întocmai pe spusa oamenilor.

Despre toate aceste daruri minunate, jupân Naftulea nu prea era băgător de seamă. Nici n'avea vreme el pentru asta. Omul nu și vedea capul de treabă. Ori la câmp, ori la pădure, ori la țes. Uneori, de zorul trezii, mânca pe câmp ori la arde, iar când se ducea la oraș, apoi, pe puțin, trei zile și trei nopți lipsea de acasă.

Deamănunea cum, cu atâtea treburi câte avea bietul om, jupăneasa Haia s'a pomenit într-o bună zi, că mijlocul prinde a i se rotunji. Ba c'o fi, ba că n'o fi, s'a dus jupăneasa Haia și la Coana Marița, moașa dela Voinești, cu serisoare anume dela boerul și, iaca, a fost.

Când a aflat de așa întâmplare jupân Naftulea, a spus atâtea: „Ei și ei?” Și când a fost să fie, iaca și Iancu, gros și dolofan. Numai că de unde jupăneasa Haia era albă și cu ochii albaștri, iar jupân Naftulea roș și cu ochii cenușii, Iancu a eșit smolț și cu ochii negri.

Haia n'a zis nimic, iar Naftulea, vorba lui: „Ei și ei?”. Dar oamenii au început să vorbească, că, de, așa's oamenii. Dacă n'or vorbi ei, cine să mai vorbească! Și ba așa, ba așa, până ce i-a venit unuia să'l întrebe pe jupân: „ori ai să'l hotezi jupăne?” N'a avut, pe semne, de lucru!

— Și adică pintru ei, mă rog, să'l hotez?

Intrebare la întrebare, dar asta de pe urmă, i-a închis, tăios, gura celui și a tuturor.

Cum a fost, cum n'a fost, creștea Iancu la sânul alb și gras al jupăneșii Haia, să ertați, ca un purcel.

Că seamănă, că nu seamănă, că s'a fi fost dat prin neamuri, că, spunea jupăneasa Haia, a avut ea, de mult, un unchiu depe bunică-sa de i seamănă băiatul. Mă rog cine putea ști. Și mai la toată urma, ce atâtea vorbă? Aista i bătu. Este? Este.

Acuma ce să spun? De față satul. Când pleca jupân Naftulea la țară, boerul, de, ca stăpân, avea treabă la rateș și jupăneasa Haia îl poțea, să chiamă, la o cafea neagră. Când rămânea jupân Naftulea la moșie, boerul avea treabă la țară și o lua, așa de-o filoti-

mie, și pe Madam Haia. O fi având femeea treburi să și mai ia de ale casei și tot merge trăsura. Asta i, ca să zic așa, vorbă, că omul mai vorbește, dar n'avea a face, mai într'ales că jupân Naftulea le curma el pe toate: „Ei și ei?”

Și așa, a crescut Iancu cât un brad și voinic cât un bivol. Era chiar frumos și n'ai fi zis că i ovreiu, Doamne ferește.

Jupăneasa Haia nu mai putea de dânsul. Să-l lase ea la treabă așa ori ce țărănciu, ori ca Naftulea să-i poarte pe câmpuri noaptea ori pe frig, cum făcea el, să doarmă cine știe unde și să mănânce cine știe ce, în ruptul capului! Uneori Naftulea cerca să se ncontreze cu Madam Haia:

— Da ci gândești, că i boer dija?

Madam Haia căta în deșert ca în ceretarea unei vedenii și un zâmbet ușor îi încrețea puțin colțul gurei:

— Boer, iaca eu vreau să fie boer. Jupân Naftulea ridica din umeri și lăsa lucrurile în voia lor. Din firea lui era om bun și măcar că, pe potrivea încrederei nemărginite a boerului, avea putere mare, dar el se împăca bine cu toată lumea și între nevoile oamenilor și asprimea stăpânului, dânsul, totdeauna, se punea la mijloc, Iancu, însă îi făcea mare supărare.

— La cine dracu, samănă băetu ista?

Nu se gândea la fizic. La asta nu se gândise niciodată și nici nu'l interesa. Alceva îl amărea pe dânsul. De ce creștea, de ce odrasla asta venită, bine nu știa nici el cum, da pe față niste apucături care pe blajinul Naftulea, îl înspăimântau. Era rău Iancu. În sat era spaima copiilor de seama lui. Voinic cum îl clădisse firea, nimeni nu-i putea sta împotriva și bietul Naftulea avea acum de răspuns la o mulțime de belele în care isprăvile fără sfârșit ale lui Iancu, îl băgau. Câte capete sparte a trebuit să plătească, el știe!

Ei, d'apoi când s'a făcut maro de tot, făcându se chiamă, alt bocluc. Da iama Iancu prin fetele din sat, ba și prin cele din satele megieșe. De, frumos, frumos, d'apoi „nu jădan!”

Odată s'a întâmplat pozna mare. A pândit, nebunul, o fată de la un sat de alături. Era chiar a primarului din satul acela. Luase fata drumul, mai de-a dreptul, prin lan și acolo i-a eșit înaintea Iancu. De așa bajocură s'au hurzului rău oamenii, că venise și suprefectul să ție partea primarului și era să fie și judecată. S'a pus boerul, că avea trecere. Alegător colegiu'ntâi! A plătit el paguba și s'au potolit lucrurile.

Intr'o bună zi, peste jupân Naftulea, a dat o boală grea de i s'a tras și moartea din ea. Oamenilor li-a părut rău, că era om milos săracul și credea la nevoi măcar că era jădan. Jupăneasa Haia a rămas tot în odăile ei de la rateș și nu ducea nici o lipsă. Agonisise binișor Naftulea și purta de grijă și boerul, a mulțumire, vra'szică de credința mortului. Iancu însă a prins să și facă și mai rău de cap, până ce, odată, s'a supărat, deabinelea, Conu Neculai. L'a chemat la Curte în camșierie și l'a batjocorit de foc, iar ca să nu mai stea așa fără rost i-a dat slujbă de fecior boeresc pe moșie.

La asta era bun Iancu. Călare pe surrelu lui mocănesc și cu un harapnic, prins în două, la obșincul șei, cutreera

LEON GHICA-DUMBRAVENI

de CINCINAT PAVELESCU

Generația de azi a ignorat aproape complet pe castelanul, odinioară fastuos la Dumbrăveni, Zic odinioară, pentru că războiul n'a cruțat instalații și parcul Dumbrăveni unde acum treizeci de ani Leon Ghica inaugurase statuia marelui Eminescu, al cărui tată se pare că fusese administrator al moșiilor pe atunci proprietatea boerilor Balși. În acea vreme Leon era o personalitate predominantă, numele în aristocrația moldovenească era în literatură, și chiar în politică.

Legat de Take Ionescu printr'o prietenie nedesmințită el a adus în partidul marelui om de stat pe toți boerii latifundiași și cultivați ai Moldovei.

Take Ionescu apreciasse nu numai aspectul sport strălucit, dar însuși talentul artistic, vasta cultură și caracterul necesar al acestui partizan bogat, generos și plin de autoritate.

La timpul atotputerniciei lui Take Ionescu, Leon Ghica a fost unul din generalii săi.

În mândria lui însă n'a solicitat nici o dată o mie, a dat însă partidului și secolului său tot sprijinul, tot gândul și toată căruța bătăie violentă pentru țară și cu seamă pentru Moldova.

Leon deși avea locuință și în București, nu putea suferi acest oraș de minuscule, de arivism și de paradă, adora schimbările melancoliei gânditoare și boierului a lașului și viața patriarhală de

la Botșani, unde și-a petrecut anii după război.

Făcuse studiile universitare la Geneva cu Nicu Filipescu, ceence nu l'a împiedicat să se bată odată în duel cu marele și inimosul om politic.

Leon Ghica nu era numai un om de gust, dar sub o înfățișare rece și distantă ascundea o adevărată pasiune pentru tot ce e artă, poezie și frumos. Nu era vară în care să nu fi invitat la Dumbrăveni câțiva poeți, pictori sau sculptori. Îmi amintesc de serile neuitate când verba aprinsă de Cotnar a lui D. Anghel se ciocnea cu gravitatea scandalizată dar indulgentă și admirativă a castelanului, care așasat de atacurile vinovate (provocate de vin) ale deliciosului mitif-anghel și de impunsăturile concentrice ale tăcutului St. Q. Iosif, sfârșia prin a le spune: „Eu am învățat multe dela voi. Mai întâi am învățat bine românește. De ce nu vreți să învățați și voi ceva dela mine? Să fiți puțin mai cuviincioși!”

Prietenul Oscar Späthe, autorul sărbătorit al statuei lui Eminescu trebuie să-și amintească de scena când după ample libații, irascibili poeții au exasperat nemăsurata îngăduință a bunului și discretului amfitrion.

La Dumbrăveni, *Alexandru Davilla* a scris și a citit cele mai frumoase scene din *Vlăicu Vodă*. Acolo s'a inspirat poe-

tul *Dimitrie Nanu*, *Anghel*, *Iosif* și chiar semnatarul acestor rânduri.

Fiecare din noi aveam la „cucurigu” un salon și o odă de culcare cu dae. Castelul avea o bibliotecă de mii de volume și fiecare invitat putea folosi puștile, trăsurile, pardesiurile și chiar blănițele castelanului.

Vremile acelea nu se vor mai întoarce niciodată. Seara Leon Ghica juca bridge dar juca totdeauna până la ziua când se culca într'o odă unde nu pătrundea razele matinale ale soarelui.

Leon lua masa între 2 și trei. Noi însă puteam mânca la orice oră. De băut însă se putea bea toată ziua. Ți-ai aduci aminte dragă Oscar Späthe?

Înrăurirea lui Leon Ghica a fost covârșitoare în evoluția literară și artistică a timpului. Tot ce era bun și frumos se scria și se citea la Dumbrăveni.

Ce pictor nu și-a avut pânzele în biuroul cu mobile *Empire*, unde războiul n'a mai lăsat din permanenta expoziție decât giurgiuvelele dela ferestre și amintirea în sufletele noastre a unei vizuini feerice de artă, de poezie și de boierească ospitalitate.

Azi castelanul de odinioară a închis ochii și odihnește în biserica strămoșească alături de marii boeri care au clădit-o. Dar sufletul animatorului de odinioară va supraviețui țăranei și va rămâne viu în amintirea celor care l'au cunoscut, l'au iubit și l'au admirat.

SOMNOROSUL

de GEORGES DOLLEY

- Ledizain căscă de câteva ori.
- Ești obosit. De mult n'ai dormit?
- De zece ani.
- Ce?
- De când m'am însurat, de zece ani.
- Exagerezi!
- Nici de cum, dragul meu, — și d. Ledizain se așază în fotoliul său, înălbindu-și mai multe căscături.
Conversația avea loc în biuroul uzinei de țesături Ledizain, cu unul din amicii și colegii lui.
- Pe zece ani, repetă prietenul!
- Ascultă dragă, Cunoști pe nevasă-

- Nostimă ca o porumbiță!
- Într'adevăr e nostimă, e chiar frumoasă, o femeie admirabilă, credințoasă care are toate calitățile, dar monștrul trebuie să iasă în toate serile, în toate seară, fără excepție.
- Fără răgaz?

- Fără. Deci, în fiecare seară; mese cu prieteni, la prietenii noștri la restaurant, teatru, muzică, suțuri de dăncinguri, baluri, etc., venind să arăși în toate zilele la 6 dimi-

- În toate zilele?
- Azi dimineață am venit acasă la 8.
- Stracul de tine!
- Nu te mira deci că mă vezi căscând, și dansa, dansa trebuie să fie pră-

- Nu ea se scoală între orele 12 și 2.
- Mai decât să faci și tu la fel
- Nu pot, pentrucă la nouă trebuie să mă duc la birou, să lucrez, să câștig banii și se poată plimba ea seara.

- Si Dumineca?
- Facem excursii în auto; atunci nu-i chip să dormi, nici să ațipești măcar.

- Bietul meu prieten!
- Vezi tu!
- Dar de ce nu te culci tu la nouă seara liniștit și nu-ți lași nevasta să iasă singură sau cu prietenele ei.
- Sau cu prietenii!

- Oh! N'am zis asta!
- Dragul meu, m'am gândit eu și la asta. Am încercat, dar sunt gelos. Ce-am suferit!... și n'ara dormit, mai rău!
- Nu te înțeleg.

- M'am culcat la ora nouă. M'am gândit că nevastă-mea e la teatru și vedeam genunchiul cavalerei ei apropiindu-se de al său, o vedeam flirtând, o vedeam la dăncing, abandonându-se în brațele unui Argentinian și mi-o închisese la supeu, puțin amețită, cu capul pe umărul vecinului ei; pe urmă, către orele 5 sau 6 în ce locuri vor fi?

- N'am putut să închid ochii toată noaptea, până nu s'a întors nevastă-mea. Am dormit chiar mai puțin decât atunci când ieam eu ea.
- Cum?
- Pentrucă la teatru pot dormi, pe când la gândul că ea era la teatru, nu dormeam de loc.

- Dorm la teatru?
- Din fericire. Fără asta ași muri.
- Natural.

- Picotez pe ici, pe colo, 10 minute, un sfert de oră înainte de masă; dar la teatru, acolo pot dormi. M'am obiș-

nuit să nu sforăi. M'am învățat să dorm într'un mod cuviincios.

- Unde dormi mai bine?
- În teatrele cu muzică. La Operă, la Opera Comică, dar mai bine și mai bine dorm în teatrele cu muzică serioasă, pentrucă acolo se observă mai puțin.

- Și nevasta ta?
- Se face și ea că nu mă vede și mă lasă în pace. Când actul s'a sfârșit, o atingere cu cotul, mă deștept, strig bravo, bravo, și aplaud din toate puterile.

- Și festa-i jucată?
- Da.

- Și tot căscând, Ledizain, își petrecu prietenul până la ușa biuroului.
Era gata să ațipească. — căci noaptea fusese cumplică, dormise puțin, actele piesei care se jucase în acea seară, au fost scurte, și în entracte trebuie să fii treaz, — când telefonul sbârână: era unsprezece și jumătate.

- Allo! Allo!
- Ij telefona nevastă-sa.
- Ei? Ce este?
- Să nu uiti că azi e căsătoria vețișoarei tale. Rendez-vous la catedrală.

- Ptiu! Uitasem.
- Fii exact!
- Înțeles.
Și d. Ledizain, care se gândea să doarmă nițeluș, se sculă, măhnit.

E. 12.

Catedrala înțesată de invitați. Ledizain-ii cunosc multă lume. Mireasa parcă-i o fetiță care merge pentru prima dată la împărțășanie, și ginerele, în frac

NENEA VLAD

de N. CREVEDIA

— „Noroc. Ce mai faci nene Vlad?”
 — „Păcatele mele, Domnule Mateescu! N'ai auzit?”
 — „Nam auzit”.
 — „Mi-au luat pâinea copiilor”.
 — „Cine — cum?”
 — „Mi-au suprimat postul dela Cămin!”
 — „Nu mai spune!” — Cum frate?”
 — „Pur și simplu — economii bugetare”.
 — „Și-acum am venit c'o petiție la Domnul Ministru, Uite-l c'a venit”.

Și sbură de lângă mine. Bietul nenea Vlad! Pauzi biet' ce i s'a întâmplat. Câți din cei cari au frecventat vasta bibliotecă a „Căminului cultural” nu-l cunosc? Era acolo „om de serviciu”. Eram prin clasa VI-a de liceu. În zilele când eram mai liber, mă duceam după masă la Cămin. Lui îi prezentam nota de cărțile ce doriām să consult. El își scotea taticos ochelarii din buzunarul hainei, o citea, apoi se scula binășor dela masa din colțul bibliotecii unde sta, lua o scară și o punea drept pe raftul unde se afla cartea căutată, întocmai ca un doctor iscusit care pune degetul tocmai pe locul cu junghiul.

— „Dar cum de le ții minte, nene Vlad, pe toate care pe unde sunt — ai doar câteva zeci de mii de volume” — îl întrebam eu ca să-l măgulesc.

— „Hei, dar ce crezi c'am păzit eu în cei 7 ani de când sunt aici? Eu sunt „slujbaş vechi, domnule, Dealtfel, nu mi-a trebuit mult timp ca să le învăț pe toate care pe unde li-e locul. Ce să-i faci? Fiecare cu al lui” — îmi răspundea el modest.

După ce ne da cărțile, se retrăgea iarăși la măsuta lui din colțul din fund, trăgea birocratic scaunul, își potrivira bine ochelarii și sprijinindu-și capul în palma stângă, își continua lectura. Căci nenea Vlad citea foarte mult. Vecinic era cufundat în cărți. Iar când se apropia ora de închidere, se ridica dela masă și anunța solemn: „Domnilor, ședința se suspendă. — Dați cărțile”.

are aerul unui maitre d'hôtel.

D. Ledizain, în primele bănci, stă între doi domni grași, stânjenit, i-e cald.

D. Ledizain cască.

Muzică... Marsul nupțial de Mendelssohn. Cântă d-na Very, dela Operă.

D. na Very cântă.

D. Ledizain adoarme.

Doarme ca un prea-fericit.

Cei doi domni îl privesc cum doarme.

— Slujba e pe sfârșite. D-na Very își sfârșește bucata, trebuie să-l trezim pe domnul ăsta, zise unul din cei doi vecini.

Și îl atinge discret cu cotul.

D. Ledizain se trezește.

Aude muzică, se crede la teatru, la serată, urlă: bravo! bravo! aplaudă sgomotos, apoi se-asează, roșu și incudat în mijlocul scandalului și vălnășelii, căci a observat pe preot, zăpăcit, care-l privește.

Trad. de DORA POPESCU

Eu rămâneam să merg cu el, căci deveniserăm prieteni. După ce și aranja volumele la loc, își lua căciula lui tu-guiată și roasă pe margine, își îmbrăca un palton vechiu, scurt ca și el și pe care le înlocuia după Paști cu o pălărie efțină, cu margăniile mici, sbărlite și cu o bluză albă care se încheia la gât și care-l făcea și mai pipernicit decât era. Locuia în acelaș cartier cu mine și, cu toate că aveam tramvai, ne plăcea mai bine să mergem pe jos, căci „mai discutăm” cum spunea el. Era din Ardeal, venit în Regat de-acum 20 de ani. Pe aici, a fost rânduș, hamal, servitor — până în cele din urmă un boier la care slujise l-a făcut rost să fie numit aci în „postul acesta de bibliotecar-ajutor” — titlu la care ținea mult și pe care nu scăpa niciodată ocazia să nu și-l decline — deși în state era trecut „Vlad Tologău, om de serviciu la Bibliotecă”.

Îmi povestea toate suferințele lui din copilărie: cum a venit în București; cum s'a căsătorit cu Ana, fată tot din sat dela el, care slujia aici într'o casă; cum D-zeu l-a dăruit cu 4 copilași (doi băieți și două fete) — și cum trăiește toți din modesta lui leafă de 3000 de lei pe lună.

— „Fetele, Domnule, — îmi spunea el — n'am să le dau să 'nvețe mai departe, căci n'au ce face cu cartea. Mai rău le zăpăcește capul.

Și cu asta „abordăm chestia feminismului. (Aici nenea Vlad se încheia la haină, ridica tonul și da degetului arătător al mâinii drepte aluri doctorale, se oprea în loc și mă fixa cu ochii lui mici de un albastru șters). Femeea, Domnule, — continua el — prin însăși „predestinația” ei dela natură și dela Dumnezeu, este ursită să nu ia parte la „viața publică”. Viața publică, Domnule, „implică” energie, răbdare și mai ales bărbăție, — calități pe care femeea nu le posedă, cel puțin în starea de „evoluție” în care se găsește în prezent. Ia 'npuleste-ți o femeie lehuză care este și deputat?! (Cu acest argument zdrobitor, zâmbia victorios c'a rezolvat odată pentru todeauna această problemă). Apoi, încheia ca de pe catedră: „Femeile, dragă Domnule să-și vadă de călți, de furcă și de fus” — și porneam mai departe.

„Cât privește băieții, măcar de mi-ăș da și cămasa și tot am să-i învăț carte. Amândoi sunt premianți. Unul intră 4-a și altul intră 2-a. Barim de n'am putut eu să 'nvăț, să 'nvețe ei. Și eu am învățat carte și tot așa eram primul întotdeauna. Dar dac'am avut carte și n'am avut parte?! Dumnezeu, însă, tot a vrut cu mine. Cu „slujba” asta de bibliotecar-ajutor” par'c'a făcut pe gândul meu. Îmi place. Ai văzut că totdeauna citesc. Nu mai țin minte câte volume am sorbit până-acum. Am citit pe toți scriitorii români cari-i avem aici în bibliotecă. Ba am citit și din mulți autori străini. Așa, pe Shakespeare l-am citit aproape în întregime căci e tradus (nenea Vlad nu cunoaște nicio limbă străină și pe Shakespeare și pe orice alt autor străin îl pronunță ca în românește). Am citit din Guy de Maupasant, am citit din Pierre Loti, din Emile Zola, din Turghenieff, Lord Byron, Tolstoi, Dostoievsky, Charles Dickens, Edgar Poë. Și câți și câți. Spun drept, mi-a plăcut grozav „Micul Lord” și „Cuore”. Barim când am citit pe „Manon Lescaut”, am plâns o noapte

întregă. Cum vezi, nu stau așa rău cu literatura „universală”. Am citit filosofie, dar mai puțină. O citeș greu dar tot o înțeleg. Filosofia e școala vieții și știința tuturor științelor — cum a spus mi se pare Socrate. Am citit și „Sic cogito” de Hume. Mare filosof a fost ăsta domnule!

Și tot așa discutam mereu toate problemele științifice, literare și... filosofice. Până ne despărțeam în poarta a mea.

Într'o bună zi, — eram la facultate tot așa din vorbă în vorbă, nenea Vlad se face întâi fețe-fețe, apoi îmi strece un manuscris:

— „Cum ți-am spus domnule Mateescu sunt un om pățit. Și iată... am cățuit. Mi-am scris „Amintirile” Creangă. El, știi că era tot un om și plu șai văzut că „Amintirile” lui se vată și 'n școală. Unde e geniu, domnule, tot geniu Buffon (citește ca în românește) n'are dreptate când spune că nu este o muncă continuă. Geniul este născut și atâta tot. Te naști cu el cum naste băiat sau fată, bogat sau sărăc. Nu știi cum aș face să le public. Lă trimis e unei reviste și mi-a rămas la „Poșta Redacției” că nu le poate cepta. Dar nu știi dumneata că toți scriitorii n'au fost înțeleși la pui?”

I-am citit „Amintirile”. Pățite multe; alții pățiseră mai puțin — le scriseseră mai bine. Nu mi-a plăcut. Le-am arătat și celui mai autoritar critic al nostru: aceeași părere.

Mă gândeam la toate astea pe când îl văzui ieșind din cabinetul ministrului, alb ca petiția din mână.

— „Nu-ți spuneam eu Domnule Mateescu? Nu s'a făcut nimic. Prevede. Ce-am să fac? Știi și eu! Fine car opus — vorba lui Bolintineanu, nu pare. Dar Creangă săracu? N'a fost caterisit? El Ion Creangă, marele povestitor. Dar Eminescu? Eminescu fost dat afar' din învățământ? El hail Eminescu, marele nostru poet universală a neamului românesc! A noare să vă salut, domnule Mateescu!”

Și cobori scările ministerului sub disprețuitor.

MÂNĂSTIREA DINTR'UN LEMN

Cale de trei ore de mers bun cu trăsura la orașul Râmnicul Vâlcea, ajungi pe valea râului Otăsău într-o pădure de stejari bătrâni, unde în timpuri ce trec este mîntea omenească, într'un gorun s'au găsit icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.

Pentru cinstirea acestei icoane s'a ridicat apoi de către credincioși o biserică chiar pe locul și din gorunul unde a fost

în anul mîntuirii 1579 după cum se constată din hrisoavele de danie.

În amintirea bisericii de lemn care s'a prăpădit în decursul timpurilor s'a ridicat la începutul veacului al XIX-lea a doua bisericuță de lemn, ce se află astăzi în mijlocul cimitirului acestei mănăstiri. Bisericuța aceasta prin felul construcțiunii merită tot interesul.

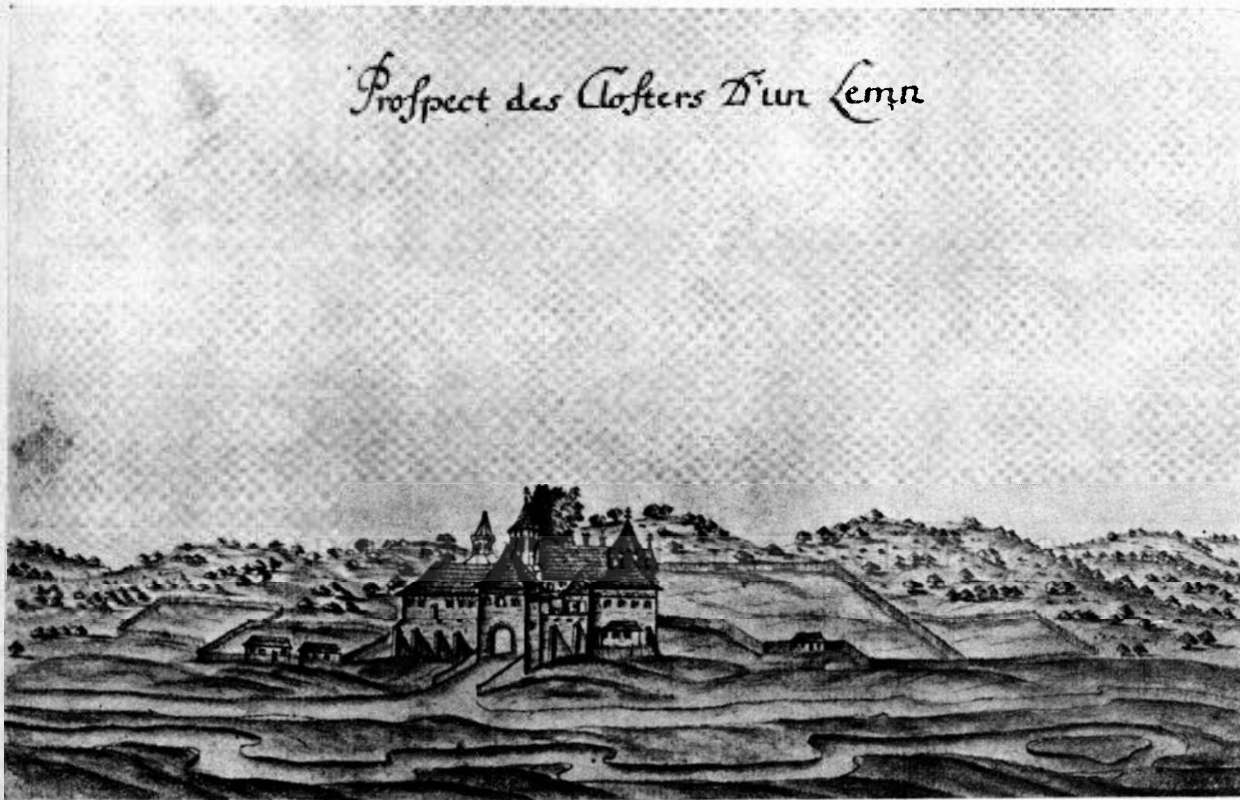
Astăzi în mănăstire se află, pentru in-

turle, una deasupra naosului octogonală ridicată de o cruce rusească cu brațele duble, alta deasupra pronaosului, patru-lateră, în această se află clopote ceva mai mici. Atât biserica cât și chiliile și locuința superioarei sunt învelite cu șifă.

Tot în partea dreaptă se observă de altfel un paraclis foarte mic cu o turlă exagonală.

De jur împrejurul mănăstirii obser-

Prospect des Clofters D'un Lemn

MÂNĂSTIREA DINTR'UN LEMN

(schită executată de inginerii austriaci la 1723)

astă icoana, de unde și denumirea de biserică dintr'un lemn, devenită mai apoi cu acelaș nume, cum se chiamă și astăzi.

În jurul acestei bisericuțe de lemn sau în jurul ei au trăit cu viața în mijlocul oamenilor și au dorit să-și treacă timpul zilelor, dar au fost mai hărăzit cel a tot puternic, care a fost rugăciune pentru preamărirea lui Dumnezeu, înființându-se încetul cu încetul un schit de pustinici.

În timpul lui Mateiu Basarab în timpul glorioasei și războiului său din războiul său domniei, ca unul ce era din părțile oltene, a găsit cu cale ca să se ridice aici și o biserică de zid, netermănată pe dinafară, biserică ce trăește, și aparține ce i le-au făcut credincioșii în ziua de astăzi.

În timpul lui Mateiu Basarab însă mănăstirea a fost miluită și de Mihnea Vodă

chinarea celui a tot puternic, călugărite conduse de o stăriță.

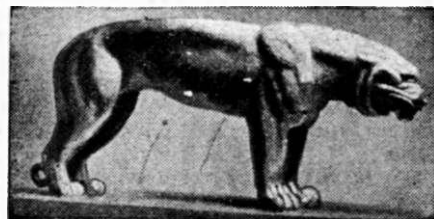
În figura noastră care datează din anul 1723 făcută de inginerii austriaci în sarcina de către guvernul dela Viena cu ridicarea hărții topografice a Olteniei, aceasta aflându-se sub stăpânirea Austriei încă din 1718 pacea dela Passarowitz, mănăstirea e reprezentată ca o cură olteană, care ar avea și un paraclis.

Privită de aproape mănăstirea prezintă o unitate perfectă, este înconjurată cu zid sprijinit pe contraforturi și are și creneluri, în partea dreaptă unite, în stînga libere, iar chiliile sunt cu etaj, avînd în partea dreaptă o loggie de toată frumusețea după care se poate privi spre valea râului Otăsău ce curge prin fața mănăstirii. Intrarea se face prin o poartă boltită deasupra căreia se află clopotea, Biserica este în interior și are două

văm mai multe grădini ceea ce denotă hărnicia maicilor, care se ocupă dealtfel și cu țesutul covoarelor oltenești și a pânzei numită mohair din care se face veșminte călugărești.

În felul acesta se prezintă mănăstirea Dintr'un lemn, la începutul veacului al XVIII-lea.

MIH. POPESCU

CRITICA LITERARA

I. PELTZ:

Viața cu haz și fără haz a numitului Stan (roman).

(Ancora)

„Evadase din legendă și intră obscur în viață”. Așa își începe romanul Peltz. Dela un capăt la altul al cărții descrie, face glume, e fle spirit, preconizează, laudă, blamează, blasfemează sau descalfică. Peltz ca romancier rămâne gazetar: este un polemist, un satiric, șarjează sau pozează în mili de atitudini ale lui Stan numitul, în cele aproape două miliarde de exemplare de Stani, săraci sau bogați.

A descrie ce face un Stan bogat, în viața lui de toate zilele, că are linuzine, amante, palate, feciori, chiar și un pergament de noblete autentică: nu este nou. Nici nu are nimic nou Stan cel sărac, agent electoral, corector la o gazetă, slujbaş umil, în veșnică mizerie și în căutarea pervertirii a ceea ce oțărâșă asigurarea zilei de mâine, când cea de azi este mârșavă.

Între timp descrieri de ce spune Stan sau face Stan cel bogat.

„Poza strâmb în loja umplută cu aristocrați șterși ca geamurile prăfuite și respira chibzuit: ca la Paris între marchizi.

Dela înălțimea de doi metri, pământul i se înfățișează mușama covârșită, de râme. — oameni. Avea în ochi absențe șlefuite delicat la oglindă”.

Și așa mai departe, descrie la infinit. Dacă scoala modernistă are admiratori în Ionel Teodorescu, cel cu romanul à la Proust, atunci viața cu haz și fără a numitului Stan, — este o lucrare a genului — și remarcabilă din acest punct de vedere.

DESPRE SCRITORII CITIȚI

Ar exista la noi scriitori citiți, deși nu se citește. Cel puțin așa ne asigură unele edituri interesate. Despre plasmamente la ministere sau prefecturi, nu ni se vorbește. Cei ce nu cunosc trucul, pot crede. Totuși au fost câteva cărți cari s-au citit oarecum. Și nu spre onoarea publicului: au fost din cele mai proaste. Asta nu înseamnă că scriitorul nu trebuie să scrie pentru public. Din contră, fiecare poate face cu talentul ce vrea.

Autorul dramatic, negreșit scrie — pentru a fi înțeles imediat și aplaudat: unul din scriitorii cei mai laborioși, și dintre cei mai buni — gazetarul scrie tot pentru a fi aprobat și pentru a crea curente în public.

Poate că sunt lucruri foarte bune, pe cari de obicei, publicul nu le citește; de aceea nu putem generaliza, Baudelaire n'a găsit un editor, în timpul vieții, deși postum „les Fleurs du Mal”, au avut cele mai multe ediții din toate volumele de poezii ale veacului trecut.

Prin urmare sunt scriitori pentru public și unii pentru elită. De cele mai multe ori cei dintâi sunt uitați și cei de al doilea, admirați de public, pentru eternitate.

Literatura, ca și oricare artă, are nevoie de un mediu, adică de o societate educată în sensul de a gusta frumosul.

La noi, Iulian, acum Tânase, țin cu revistele lor, afișul mai mult ca oricare operă de teatru. Dela Moși, natural, marele public a mers și s'a distrat la Iulian și delà Braun la Tânase.

Desigur că un volum de poezii poate avea succes extraordinar, acum o sută și ceva de ani, pe vremea lui Byron, iar o ediție de Eminescu nu cunoaște de cât o desfacere de câteva mii de numere.

Aceasta, pentru că în Apus de pildă, e o întreagă lume care citește poezii, iar la noi nici măcar poezii nu le citesc.

Într'un public zăpăcit de păreri contrarii, care preferă să joace cărți sau table sau altceva, în loc să citească, este greu de stabilit o normă.

Din nefericire, nu avem încă un public cititor, deabia dacă avem destulă lume pentru teatru. Incasările din ultimi ani delà teatre arată că cinematografele ia tot mai mult clientela teatrelor.

O epocă de tranziție, o perioadă care se stabilizează, o conștiință care se caută, o anarhie în spirite totmai mare, dezgust de disciplină, patimă pentru plăcerile ieftine, alergarea după sport, curse, disprețuirea a tot ce e scris, ca un lucru mai mult sau puțin inutil sau de lux: un asemenea timp nu este favorabil literaturii și artei. Chiar enervarea criticilor cari nu sunt ascultați; chiar goana după reclamă, praful în ochii cititorilor, sunt semne că scriitorii cari fac mai multă gălăgie, nu sunt siguri pe terenul propriu și le scapă pământul de sub picioare. Numai o epocă de pace — și aceasta nu este suficient — aduce progresul artelor.

Poate că noi trăim una din acele grozave epoci, cari omorâă creația, cari duc la cataclizme de stat și prăbușiri sociale. Poate că Pythia poeziei și a artei a murit; poate că nici izvorul murmurător, nici stejarii profetici nu mai adumbresc altarul lui Apollo. Ca și Iulian Apostatul om fi noi cei cari luptăm pentru un templu dărâmat, pentru o credință fără slujitori; poate că un vast întregu de făcere, de moarte se inter-pune între trecut și viitor, iar prezentul este înghițit într'un haos barbar și fără margini. Cine știe! o îndoaială se strecoară în sufletele noastre, ca un șarpe otrăvitor în pieptul nostru, ne mușcă, ne îngreuiază existența, poate să ne omoare.

Ce importă? Cei cari au avut un ideal nu s'au gândit niciodată la recompensa materială. Ar fi atunci ca eroi și martiri să fi fost niște postulauți de decorauți sau de subvenții postume. Anta este frumoasă, ni este dragă, fiindcă așa vreu sufletul nostru, este ambrozia și nectarul lui. Că vor fi fost barbari, cu gând de fiară și cu inimă de brută, nu ne interesează. Puțin ne importă și dacă se interesează sau nu publicul de ea. Adoratori, fanatici ai artei vor exista întotdeauna; iar creatorii-artiști vor dispărea odată cu lumea noastră. Într'un colț uitat într'o bibliotecă modestă, într'un pod uitat, perla disprețuită azi, poate deveni deliciul viitorului. Nimic nu se pierde în domeniul frumosului. Și el este în legătură cu Binele, cu Morala. Acolo unde nu este Frumos, nu este nici Bine, iar divinul Plato, dacă a con-

ținut într'o formulă celebră și etc. cele două noțiuni Kallos Kalythos apoi a făcut aceasta sintetizând o conținare ce nu se poate desmînti.

Cu cititori sau fără cititori, cel elenc și ales va scrie. Este însăși, menirea lui de a crea, de a produce întâi pentru răsplata lui, pentru dumnezească de fătare internă și apoi pentru alții care doresc să se împărtășească la Fantăz darnică și îmbătătoare a creațiunii săi. Pe el, certurile negustorilor nu-l interesează, cum nu-l preocupă nici latiturile invidioșilor, nici stupida ignoranță a răilor, nici sacrosanta doborâcie a bărbitorilor interesați.

ION FOTI

ODYSSEA

D. Cezar Papacostea este profesor universitar de limba și literatură elină la Iași. Il cunosc de multă vreme când era în liceu. Era o podoaă a lui pentru marea-i silință de a vorbi în cel mai bun graiu românesc, difilele traduceri din grecește și latină pe care le impunea secția clasică liceală. Stăruitor, așa cum în general numai în mării macedoneni pot și știu să stăruiască. Cezar Papacostea s'a impus ca student și s'a format ca unul dintre marii noștri clasicisti, a căror caracteristică nedesămîntită e desigur linia dreaptă a cugetării idealiste.

De 20 de ani, Cezar Papacostea nu crește sărguincios să redea în românește minunea Odyssei. A izbutit. A tradus cu excelentă claritate și frăgezime, trăind ritmul clasic. Traducerea e o operă monumentală, e o binefacere pentru tineretul care trebuie să cunoască marile opere de artă ale clasicismului în forma de splendoare estetică. Cezar Papacostea a făcut această faptă bună. Dar a făcut și Casa Școalelor o faptă tot așa bună, editând admirabila traducere.

Poate că nu-i fără interes notarea de a cuvintelor care au însoțit volumul, pe care mi l'a trimis delà Iași, traducătorului lui Omer:

„Adaug la patrimoniul tău bibliografic, în vederea împodobirii sufletului copilului tău, o carte pentru care lucrez de 20 de ani”.

Din aceste rânduri, reese atitudinea clasicistului. Pentru tineret, opera clasică, pentru împodobire sufletească.

Și acum fie-mi îngăduit să fac o notație a începutului Odyssei:

„Cântă ne, muză, pe mult iscusit bărbat Odysseu.

„Carz amar rătăci după sfintele ei prăbușiri.

„Multe cetăți cunoscuse și sufletul zecior popoare.

„Anima-i fu bântuită de mari suferințe pe mare.

„Vrând ca să scape... și el și tovarșii săi împreună.”

B. C.

plastica

PORTRETUL HEINDRICKJE STOFFELS

Numele lui Rembrandt strălucește de puternic pe cerul artei, că înțelegerea se pune dacă autorul „Rondului de noapte” n'ar fi cel mai mare pictor cunoscut până acum.

Decece surprinde este că, a știut să rădească toată viața numai el însuși, — adică prin el, cu toate neajunsurile și nefericitățile pe care le-a întâmpinat în viață. Bogăția și mizeria au apărut în viața lui ca lumina și umbra în tablourile lui; poartă chiar în operele din epoca nemorocită apare mai multă viață, mai multă măști, un fel de energie exasperată traduse pe pânză în trăsături de foc. Portretul lui Heindrickje Stoffels pe care îl redăm aci, nu este nici din epoca de splendoare a artistului, nici din cea mizerabilă. Rembrandt cunoscuse durerea prin moartea nevestei sale Sara dar găsisese o consolare și o puțtenă devotată în servitoarea lui Heindrickje Stoffels. Unii biografi face o împunare marelui artist de această natură pe care o găsește nefericită de geniuul său.

Ca astfel de imputare, nu-si găsim loc aci, Heindrickje Stoffels s'a apropiat de Rembrandt numai când era atât de supărat că servit cu devotament până la moartea lui. Cu energia și încredința unei iubiri nemărginite ea știe să echilibreze bugetul stăpânului său. Încearcă să vândă colecțiile pictorului — cu garanția să îndrepte starea financiară. Vânzarea nu produce decât 5000 florins. Rembrandt nu mai poate fi salvat, nu mai are să plăti casa dela Goden în oraș, cumpărată în rate: datoriile pe care le-a făcutilor și Rembrandt e declarat falit. Heindrickje nu mai poate lupta e învinsă de atâtea nefericiri, moare la treizeci și șase ani. Avușese doi copii care au murit micii.

Rembrandt iubise foarte mult pe Heindrickje Stoffels, Moartea ei pentru inima lui atât de tânără o rană nouă. Devotamentul servitoarei a fost răsplătirea numelui ei supraviețuiește umbra celui al stăpânului și a înortabilizat frumosul chip.

Sunt mai multe portrete ale Heindrickje-i Stoffels, Unul e la Berlin, cel mai frumos însă e la Louvre.

Încălzim părerea lui Teophile Gautier despre această pictură :

„O față tânără de vreo douăzeci și cinci ani, cu trăsăturile regulate, puștă pe cu ochii câprij cu buzele cărnoase și roșii, părul bogat și ondulat, e puțin roșcat, fizionomia e blon-

dă, plăcută. O cazacă brodată de blană îi acoperă umerii și lasă să se vadă gâtul rotund și flexibil, pieptul plin și acoperit de o bluză plisată. Nu se poate închipui, câtă viață a redat Rembrandt acestui chip iluminat de un colorit admirabil. Umbrele obrazilor demăi obscu-

primei sale soții Saskia, care a murit la treizeci de ani după opt ani de trai fericit. Din cei trei copii pe cari îi avușese unul singur trăise, Titus, care mai târziu unise eforturile sale cu ale Heindrickje Stoffels pentru a împiedeca falimentul.

REMBRANDT : Portretul Heindrickjei Stoffels

ritatea solului, înfățișarea luminoasă a blanei și a părului care pare străbătut de soare, lumina frunții ei și a frumuseții nasului, felul cum a lucrat pielea cu peria pentru a-i reda porii, fac din acest portret un capo de operă al artei plastice, o pictură fără seamăn. Titien chiar nu posedă acea forță și profunzime în culoare, și acea lumină intensă.

Rembrandt a făcut multe portrete ale

O ultimă durere era rezervată lui Rembrandt. Fiul acesta pe care îl iubea atât, muri și el, lăsându-l singur pe lume. Rembrandt de altfel nu mai trăi mult, destinul nu mai avea nici o altă cruzime pentru el. Inmormântarea lui Rembrandt, a geniuului neîntrecut, a costat numai 13 florins ca aceea a unui marinar din port.

așa și așa...

„TARA BĂRSEI” e o revistă nouă, a cărei apariție o salutăm cu frăție. Apare la Brașov, sub auspiciile întinerite ale „Astei” și e condusă de mimosul profesor A. Banciu. Programul revistei e... evidențierea valorilor și specificului acestui colț de țară.

După străduința și competența străne în jurul „Arhivelor Olteniei”; după tinereasca însuflețire, care a determinat apariția „Analelor Brăilei”, iată și „Tara Bărsei” — toate călăuzite de acel mare imbold imperativ al cunoașterii țării și specificului românesc prin cercetări serioase monografice.

COMEMORAREA LUI EFTIMIE MURGU

La Bezvici în Banat, bănățenii au ridicat marelui dascăl Eftimie Murgu, un monument. Festivitatea a fost entuziasă, fiindcă bănățenii sunt entuziaști. Cu prilejul acestei festivități, revista „CURIERUL BANATULUI” a fost închinat lui Murgu. Au scris frumoase articole d-nii G. Bogdan-Duică, Octavian Goga, Vasile Goldiș, Caius Brediceanu, P. Nenovianu, protopopul Gaspar, arhiepiscopul Boros, I. Ștefan, I. Conciatu și poezii într'adevăr inspirate de pietate I. N. Soricu și A. Cotrus.

„Curierul Banatului” cu acest prilej e un cinstitor număr de reviste.

IN „FALANGA LITERARA ȘI ARTISTICA”, d. N. I. Russu scriind despre premiile naționale, spune: că dacă respectul bunului simț a dispărut cu totul în viața noastră publică, joacă-se cineva cu astfel de premii și premii.

Adică nu merită niciun scriitor român să fie distins azi cu premiul național.

În același număr al „Falangei”, două pagini sunt consacrate cuvântărilor rostite la festivitatea prezentării volumului omagial al d-lui Mihail Dragomirescu.

Sunt discursurile d-lor N. I. Russu, George Marinescu, Cora Vasilescu, George Dumitrescu, Radu Gyr, I. Negoescu, Kostia Sergius, B. Dănculescu, Raul Teodorescu și răspunsul sărbătoritului.

Mi se par caracteristice cuvântările d-lor N. I. Russu și Raul Teodorescu, prin precizarea rolului sărbătoritului.

Astfel d. N. I. Russu a spus:

„Văți precizat personalitatea delu început, depășindu-l pe Titu Maiorescu în două direcțiuni esențiale: ați creat un sistem organizat de gândire estetică, ce înfățișează un important efort al poporului românesc în cadrul cugetării generale a omenirii și ați pus această gândire originală să servească roabă neadâncită în mod activ și militant, idealist de adevăr și frumos literar. Cu această povăză dublă ați prezidat o strălucită generație a „Convorbirilor Critice”, ale căror roade singure au putut să fiină piept invaziei morbide în scrisul românesc de după război”.

Iar d. Raul Teodorescu:

„Prin filda Dr., am învățat că întâia însușire a criticului este pe lângă gustul literar și pricepera: obiectivitatea și sinceritatea care-i dau conștiința datoriei sale și misiunii lui nobile.”

Suntem o literatură nouă și critica noastră trebuie să fie sănătoasă și cinstită, numai astfel poate fi constructivă și creatoare. Critica dr. cinstită și robustă a îndeplinit totdeauna și acest rol: cu a ajutat pe scriitori în dezvoltarea personalității lor, și le-a fost o călăuză prețioasă în opera lor de creație”.

Și d. Mihail Dragomirescu a răspuns:

„Viața unui sărbătorit, trebuie să fie, măcar prin unele laturi un model pentru tineret și viitorime. Și despre unele din aceste laturi, lăsând la o parte multele defecte, aș fi vrut să vă vorbesc. Dar discursurile D-roastră — și lăsând la o parte toate podoabele de stil, toate exagerările sentimentale — mi-au dovedit că mai toți ați pătruns partea esențială a personalității mele. Așa fiind ar fi fastidios să mai repet sub o formă imperfectă, ceace unui dintre D-roastră au redat sub o formă desăvârșită; și nu-mi rămâne decât să vă mulțumesc tuturor — pentru toate ce mi-ați spus, urându-vă, că și pe viitor sufletele D-roastră să aibă cât mai des ocazia să facă una cu sufletul meu, care, prin esență, este al D-roastră”.

Am sîrățit de a mea datorie să fac aceste citații, fiindcă ele vădesc precis atitudinea elevilor literari față de maestru și fixează aprecierea maestrului asupra unității de cugetare cu elevii.

IN „RAMURI”, d. Tudor Arghezi își continuă articolul „Politică și literatură”, conchizând astfel:

„Guvernul, care a spulberat multe așteptări, pare să aibă în schimb, un program de climinare a literaturii din cultură, păstrând din rândul cărților numai abecedarul și manualele de aritmetică simplă. A corespuns mai mult sau mai puțin, chemărilor lui, ministerul artelor a constituit dovada unei intenții și instrument pentru viitor. Acest minister va fi în curând desființat. Iar proiectul de însănătoșire financiară a țării, elaborat acum, pentru a doua oară, după ce primul proiect s-a vădit în șase luni, fanțerist, prevede anularea celor patruzeci de carnele de tren, acordate de guvernele trecute, Societății scriitorilor de literatură”.

În același număr, note bune și susținute cu teme de d. C. D. Ionescu.

Nam știut, că DAMIAN STANOIU, călugărul cu așa de viguros talent literar, a făcut și satire în versuri. Foaia săptămânală „Glasul monahilor” procură nu numai informația, dar și o producție în versuri a ieromonahului Damian Stănoiu, — o satiră lungă, în versuri lungi. O satiră naivă, foarte naivă, și versuri de o simplitate, proprie simplității fondului.

Citez:

„Scăfărtie, scăfărtie! Tigă, tu, nesimțitoare,
„Te voi ține aici pe masă ca să-mi fii sfătuitoare.”

Sau:

„Să facem dozebire, după clasă și la hârci,
„Cum în viață tragem ziduri între găste și ntre curci?”.

Satira ieromonahului va sluji fără îndoială cercetătorului de istorie literară. Satira din care am făcut citațiile e din 1910 și e făcută la mănăstirea Căldășeni.

TEATRELE

Face serie la grădina „Colos” rituala revistă „Eu mâna țio sărat” Verva d-lor Nicon și Nican. spiritelor lor fantezie și nedesmintitului lor mesug teatral contribuie ca reprezentarea revistei să fie cât mai apreciată.

În grădina Marconi va juca o trupă de teatru sub conducerea d-lui C. Mărculescu.

Opera Română a angajat pe tenor Mihăilescu Toscani și Apostolescu și soprana Mimi Nestorescu.

„JOS CORTINA!” este titlul unui ritual „prolog în versuri” pe care nescutul poet, d. G. Topârceanu îl compune și reprezintă. Aducându-și aminte cu plăcere de „Baladele vesale triste”, cum și de „parodiile originale” nu putem decât regreta că autorul laureat al premiului național, nu face spirite de calibrul acestora:

De aș întreba pe cea mai senilă
[cucoană]
Vrei artă cu morală sau artă cu
[havard]
În gând ea mi-ar răspunde: Vrei
[artă cu trabuc]

Că același poate subscrie versuri ca:

Pornisem a vă spune doar că
[cucoană]
Fiindcă, eu vreo lună sau două
[nașă]
Moralitatea în artă a fost, pentru
[tepată]

O chestiune gravă de actualitate.
Sau altele, mai jos:
Căci e o profanare și o enormitate
S'arunci un vâl împiedic pe b
[mediu]

Cetirea acestui prolog ne dă pe o altă latură a d-lui G. T.: pe același avocat.

Nu mai că — deastădată — d-lui pară, tardiv, o cauză definitiv pierdută.

Oricum ar fi celălalt G. T. — tul — e obligat să încerce o reabililitare și aceasta cât mai curând posibil.

LINIȘTI ȘI COMORI, volumul de suni al d-lui Ion Pogon, aduce o rare poetică în atmosfera înăbușită astăzi. Atitudinea nostalgică a poetului este reliefată în imagini de o frăgezime puritate excepțională (adevărata îngropate în liniștile serilor de melancolie) fac din acest volum de debut adevărat triumf. Deși resursele sale se manifestă prea unilateral până acum se poate bănui toși o originalitate și erupe în curând. Așteptăm de la crezătorii.

literara

oseama de cuvinie

Cu prieten al lui Victor Hugo povestește următoarea anecdotă:

În anul 1848, Victor Hugo locuia pe o stradă cu mine în rue Royale.

Îl întâlneam adesea la același frizer, numitul Brassier din strada Culture-Sainte Catherine.

Întruna din zile, întrebai pe Brassier:

— Merg! Merg treaba?

— Bine, pot spune foarte bine. Adesea vești cum să mă prindesc! Numai pe vremea frizării cel puțin câte treizeci pe zi. Vă putem cita și numele lor...

Câteva zile mai târziu trec din nou pe la frizerie.

— Ceți mai fac cele treizeci de clienți?

— Nu mi mai vorbești de asta. Nu știți din cauza domnului Victor Hugo, care mai mult de 45 clienți.

— Cum din cauza domnului Victor Hugo?

— Ce legătură are el și cliențele duminică?

— Este așa precum vă spun. O să veniți și dvs., că am dreptate. Puțin după plecarea d-voastră data trecută a venit domnul Victor Hugo și s'a așezat pe fotoliul acesta. După ce i-am pus prosopul în gât și vroiam să-l săruncz, cu pământul pe obraz, cu un gest brusă imi dete mâna la o parte, spunându-mi:

— Așteaptă te rog un moment!

— Scuze din buzunarul vestei un creion și începu să scolească prin buzunarul hainei, fără să găsească ce căuta.

În sfârșit zări o bucată de hârtie pe buletin, o luă și începu să scrie. Pe mine mă uitase cu desăvârșire că-l așteptam și nici nu vreu să vadă cât eram grăbit și mai servese și pe alți clienți.

— Dacă domnul dorește...

— O secundă și termin, imi răspunse.

Secunda nu se mai termina și eu stăteam în picioare cu pământul în mână.

— Mă iertăți că vă întrerup, dar vă rog să credeți că sunt foarte grăbit.

— A! Și dumneata ești grăbit ca și mine?! și spunându mi asta se îndreptă spre ușe și eși.

— Văfi uitat pălăria!

— Ai dreptate. Uitaseam de ea! și plecai fără să se radă.

— Buteți mă adresați eu lucrătorilor, că e timp de pierdut. Vă voi indica acum unde să vă duceți la clienți. Dar unde e lista? Cine a văzut lista?

— Patroane, acum câteva minute era în buletin!

— Ești sigur că era aici?

— Neapărat că da. Unde să fie?...

Victor Hugo scrisese pe lista cu adrese și o luase cu dânsul. Înțelegeți acum din cauza dumnealui mi-am pierdut buletinul!

— Nu te mai necăji, Brassier. Dacă Victor Hugo nu găsea în momentul acesta buletinul de hârtie, poezia ar fi fost probabil de frumoasele lui versuri. Poți să mă dăruiești ai colaborat cu el la ziua asta și crede mă că nu este așa de pușca lucru să colaborezi cu Victor Hugo!

bazar

LEFURILE MAGISTRAȚILOR FRAN- CEZI

După decretul din 18 Mai 1929, lefurile anuale ale magistraților francezi vor fi:

La Casație. Primul-președinte și procurorul general 120.000 franci, președinții 100.000, consilierii și procurorii 80.000; grefierul-șef 48.000, ceilalți 28.000.

La Curțile de apel. Primul președinte și procurorul general 68.000, președinții 44.000, consilierii 27.000, procurorii 40.000. Cei din Paris au: 100.000, 60.000, 48.000, 56.000.

La tribunale. Președinții 44.000, 37.000, 28.000 (cl. I, II, III), iar la Paris 87.000, vice-președinții 37.000, 29.000, 22.000 (la Paris 44.000). Președinții de secție (Paris) 32.000, Judecătorii de instrucție: 32.000, 25.000, 20.000 (Paris 44.000). Judecătorii: 28.000, 22.000, 18.000 (Paris 40.000). Procurorii: 44.000, 37.000, 28.000 (Paris 87 mii). Substituții: 28.000, 22.000, 18.000 (Paris 40.000).

La Consiliul de stat, vice-președintele primește 120.000, președinții de secție 100 mii, consilierii 80.000, secretarul general, 60.000.

FECUNDITATE

D Louis Herbette, din Liévin (Franța), autor de experiențe în materie de pășări, a bătut un record original.

Punând într'un coteț 180 de ciori (adică ciori și... cioroi), la 30 August trecut, a mai găsit 350 la 1 Mai, 396 la 5 Mai, 400 la 12 Mai, adică 1306 în câteva zile. Și a găsit și numeroase ouă sparte.

Ce zice teoria malthusiană?

FORECLA IN RENUME

Directorul societății de plăci patefonice Columbia făcuse un testament, prin care lăsase, ca 100.000 lire sterline să fie repartizate funcționarilor și lucrătorilor, în raport cu vechimea și destoinicia.

Zilele trecute, implinind vârsta de 50 ani, el a anulat testamentul și a trimis acasă fiecăruia între 15 și 100 lire sterline.

E adevărată — coincidență! — că directorul se numește Louis... Sterling.

caricatura zilei

COMPARAȚIE

— Sărmanul meu Nestor, ești slab și suptirel ca un cui...

— Da! și de aceea am o sănătate de fier!

(Passing-Show)

SOACRA... MODERNĂ

— Desigur, păru Doamnă?

— Mai e vorbă! Auzi întrebare?!... Dar pentru ce crezi D-ta că am venit...

MOTIV

ȘOTUL. — „Asta numai din cauza d-tale Doamnă, care ti-ai dat un k-grato de „rouge” pe buze...”

(Dimanche illustré)

carti redate în extrase

CUIRASATUL „FILANTROPIE”

de Albert Touchard

Albert Touchard poate fi considerat printre marinarii-romancieri, alături de Loti, și Ferrere, cu care totuși nu se înrudește, nefiind nici cum fermecător ca cel dintâi, și nici evocator ca cel de al doilea. El nu privește natura cu ochi de amant inspirat și nici nu descântă „La Belle Bleue” ca un Rouquette. Nu peisagiul inspirat, ci făptura omenească îl captivează. Ager, ironic și tipic, în două șiraguri de vorbe el pictează un portret, ridică o statuie de groază și milă. Cine a citit prima sa operă „La mort du Loup” revede sigur din când în când strașnica figură a lui Jean Werner, răsărind, nechemată, din memorie. Romanele lui Touchard sunt însuflețite de aceeași dominantă credință în fatalitate care se desprinde și din Leviathan a lui Julien Green. Personalitatea autorilor diferențioasă însă, pe pe atât parte, cu totul operele lor.

Sublocotenentul de marină Bernier, băiat distins, timid, ciudat poartă semnul fatalității — inegalitatea pupilelor. Prezenței sale pe bordul Cuirasatului „Filantropie” (admirăți ironia numelui ales pentru un vas de război) se pot astfel atribui toate peripeziile nenorocite pe care Comisarul de bord le înregistrează cu fidelitate, comentându-le, precum și pe cele amuzante, a la Albert Touchard, adică pe toate cu o vervă corosivă, pe unele cu milă conștientă de neeficacitatea ei.

Fie care capitol al acestei scrieri alcătuește câte-o povestire. S'au tradus două mai jos. Întâia, caracteristică prin ironia ei tragi-comică; a doua descriind moartea locotenentului Bernier pe un timp de furtună. Sbuiciumul elementelor destăințuite redat cu mult adevăr și sobrietate, nu atinge culmile „Tifon”-ului de Conrad, emoția ce se resimte se datorește mai în deosebi sinuciderei purtând masca eroismului, a unui biet copil, urât de camarazi, prigonit de soartă.

Până acum, A. Touchard, se impune mai ales ca romancierul urei; al unei uri specifice și complexe.

Locotenentii din Mincioy învățară pe mâna lor că e nevoie să curgă încă apă pe sub punte — o punte de trei și opt mii kilometri, aceea a pământului douăsprezecea — înainte ca să se întindă să acopere o marfă...

...veastă mică insulă orfană, părăsită de familia Malediveilor, lepădată de arhiepiscopul Lachediveilor, o recunoscuăm se seară după cocotierii săi crescuți pe seară pe Ocean, galonând calea dela...

Amiralul lua aer pe punte, în timp ce se indica pe hartă punctele de ancoraj din Ceylan, când, la semaforul albastru la vârful extrem al insulei se urziseră cele două pavilioane patrulate ale...

...nostru abia prânzise. Della pro-...le arhieru ou dublă bărbie impe-...și lăcomă până la abdomenul ro-...alb ca un ou de Paște de zahăr, ...era lui făptură dovedea mândria...digestii ferocite și de netăgăduiți...lui lăcrău de duioșie egoistă...și fi abdicat într-o nimică din vioi-...lor. El zări semnalul înaintea...scărilor, cu degetul cel mic făcu să...precuț, fusul delicat de cenușe ar-...al unei țigări: „Cabanes y carja-...și de curiozitate se ciocni ușurel...

...le vezi. Guilhem, ce ne vor clienții...Cu siguranță ei ne urează „Drum...sau cam așa ceva, înainte de a se...la cină.

...geni de serviciu se aplecă asupra...de semnale pe care i-a prezen-...farmaciul:

...și ghicit, Amirale — zise el ad-

mirativ — tocmai asta doresc și ei, cu tot dinadinsul — să cizeze. Priviți, ne semnaleză: T. O. N'am merinde; textul englez e mai energetic: Starvation-Foamete.

Buza amibală a amiralului începuse a se încreți. Pentru ce și-ar mai bate el capul cu apeluri îndiscrete, cu răspun-deri ne la locul lor. Prânzise bine, omul, — iar acum i se strica cheful. Ce răutate! Incepu a se căina:

— Ei și!... evident, e regretabil, dar ori cum, e treaba lor și nu a noastră. Ce putem să facem noi?

Tinuta, glasul lui Guilhem, se întepenică. Ofițer mai hotărât decât energie, mai brutal chiar decât hotărât, nimic nu-l zădărea mai rău decât șovăiala unui șef, pe care în asemenea caz, s'ar fi zis că îl zeflemisește prin respectul său plătisit, ca pe un copil bătrân.

— Câte-va pachete de orez, observă el, n'ar strica și le-ar permite să aștepte aprovizionarea. Am putea să le ducem neîntârziat?....

— Noi? bine dar asta privește pe imperiul britanic! Nu vei fi voind ca un cuirasat sub comanda unui amiral să joace rolul de aprovizionare al farelor.

Ofițerul protesta printre un răs plin de respect sarcastic:

— Eu nu voesc nimic, Amirale: mă mărginesc să interpretez un semnal.

— Cum? Ce?, și D-ța le ții parte: o duzină de provocatori malabari, buimaci de rachiu găsit în rămășițele aruncate de mare!... Și vei fi voind să ne perdem noi seara...

— Încă o dată, nu voesc nimic, Amirale.

— Și nu uita că e nesănătoasă coasta...

...nu e când să debarcheze, să acosteze în bătaia valurilor și să reîmbarcheze vedeta, e peste putință... Hai? Ce? Ce spui...?

— Zic că depinde de D. V. Amirale: manopera e cu puțință; vremea e frumoasă... avem adăpostul stăvilărilor împotriva bătaii valurilor... mai trebuie să va atrag atenția că mâine vom fi la Colombo, și că vestea despre... abținerea noastră va fi cunoscută, fără îndoială înainte ca să părăsim localitatea.

Eventualitatea ce fusese evocată sfârși prin a turbua spiritul bătrânului, îl irita propria lui nehotărâre, dar și perturbăția aruncată în proecetele sale savant plănuit: mașini regulate în vederea unui ancoraj potrivit de matinal la Colombo, vizite oficiale înainte de amiază, siesta putându-i fi respectată astfel, iar seara liberă pentru „dancing-ul” Mount-Lavinia... Totul era adât de bine prevăzut și tioluit; când din pricina unor netrebniici...

— Dumneata faci întotdeauna ipoteze pesimiste, displăcute — borborosi el cu o ciudă dureroasă — dacă le-am lua în seamă am fi și la noapte în prundis... Nu, nu, e ou napuțintă.

Făcu câți-va pași pe podișcă, șuerătura groasă datorită emfiziunei spiritice de nervozitate, îi scanda respirația.

— De altfel, ori cum e prea târziu, ceia ce îmi propui d-ța, e cam absurd, dragul meu... câte ore sunt, mă rog?...

— Câte ore doriți să fie, Amirale.

Bătrânul își privi subordonatul cu aceea căutătură fixă și neexpresivă prin care el exprima furie neobișnuită și înfrânată; îi era însă frică de el, se mulțumi să interpeleze pe cărmaciul, care aștepta, nesimțitor:

